

УДК 330

Пелюх О.Р.

аспірант кафедри екологічної економіки
Національного лісотехнічного університету України

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ПЕРЕФОРМУВАННЯ ПОХІДНИХ ЯЛИННИКІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

У статті досліджено сутність поняття «переформування деревостанів» у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Проведено аналіз сучасного стану економіко-правового регулювання процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат. Обґрунтовано необхідність удосконалення правового поля для здійснення таких лісогосподарських заходів і подальше формування законодавства з питань сталого лісокористування. Встановлено, що перехід до такого типу лісокористування вимагає не лише прийняття відповідних законів, але й систематизованих і послідовних дій щодо створення ефективної системи менеджменту за дотриманням цього законодавства на всіх рівнях управління лісовим господарством.

Ключові слова: переформування, нормативно-правові акти, похідні ялиники, стале лісокористування, послуги лісових екосистем, Українські Карпати.

Пелюх О.Р. ПОНЯТИЕ И ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ПРОЦЕССА ПЕРЕФОРМИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДНЫХ ЕЛЬНИКОВ УКРАИНСКИХ КАРПАТ

В статье исследована сущность понятия «переформирование древостоев» в отечественной и зарубежной научной литературе. Проведен анализ современного состояния экономико-правового регулирования процесса переформирования производных ельников Украинских Карпат. Обоснована необходимость усовершенствования правового поля для осуществления таких лесохозяйственных мероприятий и дальнейшего формирования законодательства по устойчивому лесопользованию. Установлено, что переход к такому типу лесопользования требует не только принятия соответствующих законов, но и систематизированных и последовательных действий по созданию эффективной системы менеджмента за соблюдением этого законодательства на всех уровнях управления лесным хозяйством.

Ключевые слова: переформирование, нормативно-правовые акты, производные ельники, устойчивое лесопользование, услуги лесных экосистем, Украинские Карпаты.

Pelyukh O.R. THE ESSENCE AND ECONOMIC-LEGAL FOUNDATIONS OF SECONDARY NORWAY SPRUCE STANDS CONVERSION PROCESS IN THE UKRAINIAN CARPATHIANS

In the article explores the essence of "forest stands conversion" in domestic and foreign scientific literature. The analysis of the current state of the economic and legal regulation of secondary Norway spruce stands conversion process in the Ukrainian Carpathians is carried out. The necessity of improvement is substantiated of the legal field for implementation of such forestry measures and further formation of legislation on sustainable forest management. It has been established that the transition to such a type of forest requires not only the adoption of relevant laws, but also systematic and consistent actions to create an effective management system for compliance with this legislation at all levels of forestry management.

Key words: conversion, legal acts, secondary Norway spruce stands, sustainable forest management, forest ecosystem services, Ukrainian Carpathians.

Постановка проблеми. Лісові екосистеми як системи *PHDMFR* (педосфери (*P*), гідросфери (*H*), лісо-сировинних ресурсів деревного походження (*D*), ресурсів недеревного рослинного походження (*M*), ресурсів тваринного походження (*F*), багатосторонніх корисних функцій – послуг лісу (*R*), атмосфері (*A*)) [1] відіграють провідну роль у функціонуванні глобальної екосистеми та забезпечують нас послугами, необхідними для життя. Це підтверджують результати досліджень Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), які викладені у звіті «Про стан лісів 2016» [2, с. 14], де зазначено, що ліси відіграють ключову роль у водорегулюванні, збереженні ґрунтів, поглинанні вуглецю, захисті місць проживання; мають важливе значення для адаптації та пом'якшення наслідків зміни клімату. Незважаючи на це, людство не дотримується науково обґрунтованих засад концепції сталого лісокористування, продовжуючи підривати підвалини свого існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Посилення антропогенного навантаження та зміна кліматичних умов змушують змінити теорію та практику ведення лісового господарства, перейти до сталого управління лісами в межах екосистемної парадигми, що відображає триєдину економічну, екологічну та соціальну природу лісу, змінити структуру та склад лісових екосистем штучного походження шляхом застосування рубок переформування. Якщо екологічні та лісогосподарські аспекти цього лісогосподар-

ського заходу є досить опрацьованими у вітчизняній (Р.І. Бродович, Ю.М. Дебринюк, Ю.Ю. Дербаль, М.М. Запоточний, В.Л. Коржов, В.О. Крамарець, Г.Т. Криницький, В.В. Лавний, В.І. Парпан, Т.В. Парпан, П.Я. Слободян, І.П. Соловій, М.В. Чернявський, Ю.С. Шпарик, та ін.) та зарубіжній літературі (А. Brunner, М. Hanewinkel, D.C. Malcolm, Н. Hasenauer, Е. Macdonald, В. Mason, Н. Pretzsch, Н. Spiecker etc.) з менеджменту лісового господарства, то питання оцінювання його еколого-економічної ефективності потребують широких міждисциплінарних досліджень, підґрунтям яких має стати узгодження їхнього категоріального апарату та аналіз економіко-правових засад його здійснення.

Мета статті полягає у дослідженні сутності поняття «переформування деревостанів» та здійсненні аналізу сучасного стану економіко-правового регулювання процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіко-правові засади у сфері лісокористування в Україні регулюються Конституцією України (1996 р.), Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 р.), Законом України «Про рослинний світ» (1999 р.), Законом України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону» (2000 р.), Лісовим кодексом України (2006 р.), а також прийнятими відповідно до них нор-

мативно-правовими актами. Інституціональна основа вирішення соціо-еколого-економічних проблем лісокористування та екологізації лісового господарства, яка закладена в «Концепції реформування та розвитку лісового господарства України» (2006 р.) та «Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року» (2007 р.), передбачає вдосконалення організаційно-економічних механізмів функціонування лісового господарства на ринкових засадах [3]. Регуляторні інструменти та політику щодо сталого розвитку лісоресурсної сфери окреслює Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (2010 р.), який містить програмно-цільові положення щодо розвитку лісоресурсної сфери. Значна увага приділяється проблемам та напрямам невиснажливого використання тваринних та рослинних ресурсів, екологізації лісового господарства відповідно до принципів екологічно збалансованого, сталого лісокористування [4].

Україна приєдналася до багатьох міжнародних угод щодо сталого розвитку лісового господарства. Зокрема, ратифіковані такі міжнародні угоди, як Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (Париж, 1972), Конвенція про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ їх існування в Європі (Берн, 1979 р.), Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Картагенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття (Монреаль, 2000 р.), Європейська ландшафтна конвенція (Флоренція, 2000), Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Київ, 2003 р.), Протокол про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Братислава, 2011). Міжнародні принципи та правила сталого розвитку лісового господарства відображені у підписаних Україною Резолюціях Міністерських конференцій із захисту лісів у Європі (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, 1993–2015). Приєднання України до Панєвропейського процесу щодо збереження та захисту лісів Європи дало можливість визначити рівень ведення національного лісового господарства порівняно з європейськими країнами, окреслити напрями реформування лісових відносин у напрямі сталого ведення лісового господарства на міжгалузевій основі [3].

Незважаючи на розвинуту нормативно-правову базу, вирішити проблеми у сфері лісового господарства не вдається і до сьогодні. Так, у схваленій Кабінетом Міністрів України Стратегії реформування лісового господарства України на період до 2022 р. (2017 р.) [5] зазначено, що однією з основних проблем лісової галузі є погіршення санітарного стану лісів, недосконалість нормативно-правова база щодо можливостей реагування і попередження втрати лісових насаджень. Зокрема, тривожним залишається стан похідних ялинових деревостанів, створених на території Українських Карпат за часів Австро-Угорської імперії, які зараз масово висихають на площі 19,3 тис. га [6, с. 20]. Посилення антропогенного навантаження, зміна клімату, тривале ігнорування багатофункціональності цих лісів у минулому спричинили зміну їхньої структури, композиції та функціонування, погіршення продукування послуг лісових екосистем та добробуту місцевого населення [7].

Виконаний аналіз результатів експертного опитування щодо сприйняття стейкхолдерами послуг чистих і мішаних деревостанів у контексті парадигми екосистемних послуг [8; 9], показав, що експерти

висловлюють вищі переваги до мішаних лісів порівняно з чистими, оскільки вони вважають, що мішані ліси забезпечують краще продукування всього різноманіття ПЛЕ – базового складника добробуту суспільства (МЕА, 2005). Отримані результати цього дослідження підтверджують необхідність і привабливість здійснення процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат.

Результати досліджень науковців, які вивчали стан, причини розладнання та висихання похідних ялинових деревостанів, таких як М.В. Чернявський (1991), С.А. Генсірук (1992, 2002), М.А. Голубець (1978, 2005), Ю.Г. Масікевич (1999), Ю.М. Дебринюк (2004, 2011), В.І. Парпан (2008), В.М. Худинець (2008), Г.Т. Криницький (2009), В.О. Крамарець (2009), Т.В. Парпан (2011), П.Я. Слободян (2012) та ін., свідчать, що для підвищення біологічної стійкості та стабільності, а також продуктивності цих деревостанів в Українських Карпатах пріоритетним є застосування рубок переформування – комплексних рубок, спрямованих на поступове перетворення одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні лісові насадження [10]. Spiecker et al. [11] наводять два основні аргументи, які підтверджують необхідність проведення переформування похідних ялиників. По-перше, зі зростанням упродовж тривалого часу рівня якості життя зріс інтерес суспільства до численних і різноманітних послуг екосистем (зокрема, посилення уваги до культурних послуг). По-друге, ефективна для минулих десятиліть практика ведення лісового господарства у похідних ялинових деревостанах сьогодні стає непринятною, оскільки зіткнулася із серйозними загрозами у вигляді підвищення ризиків виникнення стихійних лих і поширення патологічних процесів, зумовлених зміною клімату.

Теоретичні та практичні засади, а також сутність процесу переформування похідних деревостанів в Українських Карпатах досліджують такі вітчизняні науковці, як Р.І. Бродович (2008), Ю.М. Дебринюк (2011), В.В. Лавний (2014), Г.Т. Криницький та В.О. Крамарець (2009), В.І. Парпан (2014), І.П. Соловій (2011), Ю.С. Шпарик (2014), М.В. Чернявський (2006, 2008), М.М. Запоточний (2016) та ін. Тлумачення ними поняття «переформування» наведено в таблиці 1. Зокрема, І.П. Соловій та ін. [12, с. 220] формулюють поняття переформування як один із напрямів наближеного до природи лісівництва, що спрямований на поступове перетворення одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні лісові насадження. М.В. Чернявський та ін. [13, с. 39] уточнюють це визначення, додавши перелік лісогосподарських заходів, способів переформування деревостанів. Водночас Г.Т. Криницький та ін. [14], уточнюючи мету проведення переформування похідних деревостанів, трактують переформування як рубки, які спрямовані на створення та подальше підтримування лісостанів з вертикально та горизонтально зімкнутою структурою на підставі природного насінного поновлення. В.І. Парпан та ін., досліджуючи сутність цього процесу, розкривають основні його завдання [15]. М.М. Запоточний [16] визначає поняття переформування як процесу формування, підтримки та забезпечення стійких параметрів лісової екосистеми за допомогою спрямованого антропогенного впливу лісогосподарськими заходами.

У зарубіжній науковій літературі для визначення процесу переформування використовують два поняття: «conversion» та «transformation». В. Mason [17] проводить чітку роздільну лінію

між цими поняттями зазначаючи, що «conversion» передбачає зміну породного складу деревостану, а «transformation» – вікову структуру. Такі автори, як D.C. Malcolm et al. [18] та E. Macdonald [19] також чітко вказують, що «transformation» передбачає створення різновікового деревостану. M. Hanewinkel [20], хоча і включає в поняття «transformation» два аспекти – зміну породного складу та вікової структури деревостану, останнє все ж таки розглядає як основну мету переформування. За визначенням Н. Hasenauer [21], «conversion» передбачає безпосередньо зміну породного складу і/або вікової структури, а «transformation» – поступову зміну вікової структури деревостану і/або породного складу в результаті лісгосподарської діяльності. У цьому разі, на відміну від «transformation», поняття «conversion» акцентує увагу на обов'язковій зміні породного складу. M. Nieuwenhuis [22] наголошує, що в основному термін «conversion» означає перехід від однієї системи лісівництва/менеджменту до іншої (від суцільносічних рубань до вибіркових), іноді як зміну породного складу деревостану.

Отже, в українській мовній науковій літературі використовують термін «переформування», але у двох трактуваннях: у вузькому трактуванні як рубки переформування одновікових чистих у різновікові мішані деревостани та в ширшому – як багатоступеневий послідовний процес, який включає проведення різних, зміщених у часі та просторі, лісгосподарських заходів: певних способів рубок головного користування, рубок догляду, стимуляції репродуктивних процесів, сприяння природному поновленню, збереження самосіву, підросту, введення відповідно до типу лісу відсутніх корінних порід, регулювання вікової і просторової структури лісостану тощо.

В англійській науковій літературі вживають два терміни: «conversion» та «transformation», де перший термін трактується як зміна породного складу деревостану, а другий – як зміна вікової структури. На основі проведеного аналізу ми пропонуємо трактувати переформування деревостанів як процес поступового переходу від чистих до мішаних, від одновікових до різновікових лісових насаджень.

Основні правові положення, які регулюють здійснення переформування похідних ялиників Українських Карпат, представлені у чинному українському законодавстві (табл. 2). Зокрема, у «Правилах поліпшення якісного складу лісів» (2007 р.) [10] зазначено, що рубки переформування – це комплексні рубки, спрямовані на поступове переформування одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні лісові насадження, які проводяться з метою забезпечення: 1) багатодільного ведення лісового господарства на основі принципів, наближених до природи, з урахуванням соціальних, екологічних та економічних вимог; 2) збереження і підвищення біорізноманіття лісу на основі підтримання природних процесів шляхом вирощування різновікових мішаних деревостанів з багатоярусною вертикальною і складною горизонтальною структурою.

Важливим для попередження та запобігання поширення всихання ялинових деревостанів є моніторинг цих насаджень. Так, відповідно до «Положення про державну лісову охорону» (2009 р.) [24] основним джерелом інформації про всихання ялиників є повідомлення лісової охорони, які заносяться у «Книгу динаміки осередків хвороб і шкідників».

Якщо ж всихання та пошкодження деревостану шкідниками і хворобами лісу мало місце, то на основі матеріалів лісовпорядкування, обліку осеред-

Таблиця 1

Визначення поняття «переформування деревостанів» у науковій літературі*

Автор, рік	Тлумачення
Соловій І.П. та ін. (2011) [12, с. 220]	Переформування: один із напрямів наближеного до природи лісівництва; – комплексні рубки, які спрямовані на поступове переформування одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні лісові насадження
Чернявський М.В. та ін. (2012) [13, с. 39]	Переформування – це багатоступеневий послідовний процес, який включає проведення різних, зміщених у часі і просторі, лісгосподарських заходів: певних способів рубок головного користування, рубок догляду, стимуляції репродуктивних процесів, сприяння природному поновленню, збереження самосіву, підросту, введення, відповідно до типу лісу, відсутніх корінних порід, регулювання вікової і просторової структури лісостану тощо
Криницький Г.Т. (2012) [14]	Переформування – рубки, метою яких є утворення різновікових мішаних (або чистих залежно від типу лісу) лісостанів з вертикальною та горизонтальною змікнутою структурою на підставі природного насінного поновлення та подальше підтримання цієї структури лісівничими заходами
Парпан В.І. та ін. (2013) [15]	Переформування – переформування одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні деревостани; сприяння природному поновленню корінних деревостанів
Запотоцький М.М. (2016) [16]	Переформування – процеси спрямованого антропогенного впливу лісгосподарськими заходами для отримання певного стану, прогнозованого результату чи утримання ситуації в певних параметрах
Nieuwenhuis, M., (2000) [22]	Переформування (conversion) – зміна породного складу деревостану від однієї породи (складу порід) до іншої
D.C. Malcolm et al. (2001) [18]	Переформування (transformation) – це процес внаслідок якого одновікові деревостани змінюються на різновікові, характеризуються широким діапазоном розміром дерев і постійним лісовим покривом
M. Hanewinkel (2001) [20]	Переформування (transformation) – включає два аспекти: зміну породного складу деревостану від чистого до мішаного; зміну структури деревостану від одновікової до різновікової
Н. Hasenauer (2004) [21]	Переформування (conversion) – безпосередня зміна породного складу і / або вікової структури в результаті лісгосподарської діяльності. Переформування (transformation) – поступова зміна вікової структури деревостану і / або породного складу в результаті лісгосподарської діяльності
Е. Macdonald (2009) [19]	Переформування (transformation) – передбачає створення більш різноманітної та строкатої структури деревостану
В. Mason (2012) [17]	Переформування (conversion) – зміна породного складу деревостану Переформування (transformation) – зміна вікової структури деревостану

*Розроблено автором на основі опрацювання літературних джерел [12-22]

ків шкідників і хвороб лісу та актів лісопатологічних обстежень насаджень плануються та здійснюються заходи з поліпшення санітарного стану лісів та недопущення зростання площ осередків усихання [25].

Переформування похідних ялинових деревостанів здійснюють у всіх категоріях лісів, а на всихаючих і пошкоджених шкідниками і хворобами лісу ділянках цих деревостанів, як правило, проводять вибірково та суцільні санітарні рубки [25] та вузьколісосічні рубки головного користування – якщо ділянка відноситься до експлуатаційної категорії лісів [26].

Оскільки переформування є одним із заходів у системі наближеного до природи лісівництва [27], то його економіко-правове регулювання здійснюється схваленою Державним комітетом лісового господарства України (нині Держагентство лісових ресурсів України) «Концепцією просування наближеного до природи лісівництва» (2011 р.) [28]. Однак через недосконалість інституційно-правової бази лісогосподарські підприємства дуже повільно імплементують і реалізують викладені у Концепції положення. Тому сьогодні перспективним є продовження досліджень з опрацювання механізмів і принципів запровадження в Україні наближеного до природи лісівництва [29].

Окрім правового забезпечення, фахівцями провідних наукових установ розроблені рекомендації щодо здійснення процесу переформування з метою поступової зміни та відновлення пошкоджених ялинових деревостанів новими більш різновидовими та складнішими за структурою лісовими угрупованнями на лісотипологічній основі [15]. Зокрема, за результатами багаторічних науково-дослідних робіт науковцями Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П. Пастернака та Національного лісотехнічного університету України розроблено «Рекомендації з ведення лісового господарства у похідних ялиниках Українських Карпат» [15] та «Пропозиції до регіональної програми переформування похідних смеречників Українських Карпат» [30] у яких визначено основні критерії, стадії, способи та методи переформування.

Дослідивши економіко-правове регулювання процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат, можна стверджувати, що в державі існує правове поле для здійснення таких лісогосподарських заходів. Проте, як зазначив Г.Т. Криницький на навчальному семінарі для керівників та спеціалістів державних лісогосподарських підприємств «Перехід до вибіркової системи рубань лісу на засадах

наближеного до природи лісівництва», воно недосконале, що є перешкодою для широкого застосування рубок переформування.

Зокрема, відповідно до «Змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 та від 12 травня 2007 р. № 724» [31], заборонено вирубувати дерева, в тому числі всихаючі ялинники, у заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, природних заповідниках, пам'ятках природи, заповідних урочищах, що сприяє поширенню патологічних процесів і всиханню цих деревостанів.

Я.В. Целень [31] серед інших підходів до реформування лісового господарства, пропонує переглянути чинну правову і нормативну базу щодо правил рубок лісу з метою переходу на засади наближеного до природи лісівництва. Г.Т. Криницький та М.В. Чернявський [29] вважають за необхідне переглянути і внести зміни у чинні нормативні документи, опрацювати та ухвалити нові нормативно-правові акти – Наставки або Правила наближеного до природи лісівництва в Україні, затвердити розроблену Інструкцію зі способів наближеного до природи лісівництва і рубок переформування для рівнинних і гірських лісів. Здійснення такого реформування є вельми актуальним для ведення господарства у похідних ялиниках Українських Карпат, оскільки менеджер, пов'язаний з гірськими лісовими екосистемами, як зазначає І.М. Синякевич [33, с. 74], повинен бути екологічно орієнтованим, відповідати загально визнаним принципам, критеріям та індикаторам сталого екологічно збалансованого лісокористування. Для переходу до такого менеджменту Г.С. Гулик [34, с. 10–11] пропонує застосовувати інтегровані еколого-економіко-правові важелі. Зокрема, він наголошує на необхідності оновлення окремих положень чинного Лісового кодексу України, активізації економічного стимулювання та екологічної відповідальності.

На нашу думку, реалізація переходу до сталого екологічно збалансованого лісокористування вимагає не лише прийняття відповідних законів, але й систематизованих і послідовних дій щодо створення ефективної системи менеджменту за дотриманням цього законодавства на усіх рівнях управління лісовим господарством. Такий перехід дасть змогу забезпечити примноження біологічного розмаїття, підвищить життєздатність і продуктивність лісових екосистем, покращить добробут лісозалежних громад, тобто зба-

Таблиця 2

Законодавчо-правовий базис проведення переформування похідних ялинових деревостанів Українських Карпат*

Назва нормативно-правового акту	Дата затвердження	Основні положення в контексті переформування похідних ялинових деревостанів
Санітарні правила у лісах України [25]	27 липня 1995 р.	Охарактеризовано проведення вибіркової та суцільної санітарних рубок у похідних ялинових деревостанах, а також здійснення профілактики виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу та боротьби з ними
Правила відтворення лісів [23]	1 березня 2007 р.	Означено, що відтворення, у тому числі і в похідних ялинових деревостанах, повинно сприяти поліпшенню якісного складу лісів, підвищенню їх продуктивності та біологічної стійкості, здійснюватися на лісотипологічній основі відповідно до потенційних лісорослинних умов
Правила поліпшення якісного складу лісів [10]	12 травня 2007 р.	Сформульовано суть, мету, умови та охарактеризовано етапи здійснення переформування деревостанів
Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат [26]	22 жовтня 2008 р.	Зазначено, що в експлуатаційних похідних ялинових деревостанах можуть проводитися вузьколісосічні рубки головного користування
Положення про державну лісову охорону [24]	16 вересня 2009 р.	Визначено, що одним із завдань державної лісової охорони є забезпечення охорони лісів від шкідників і хвороб

*Розроблено автором на основі опрацювання літературних джерел [10, 23-26]

лансуе екологічні, економічні та соціальні функції лісів на місцевому, національному та глобальному рівнях (Pio-1992, Pio-2002, MCPFE 1990–2015).

Висновки з проведеного дослідження. Дослідження сутності поняття «переформування» показало деяку відмінність у трактуванні цього терміна вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема, зарубіжні вчені вживають терміни: «conversion» акцентуючи на меті зміни породного складу, а «transformation» – зміни вікової структури. Вітчизняні вчені об'єднують обидві цілі поняттям «переформування» і, судячи з визначення, наданого у «Правилах поліпшення якісного складу лісу» (2000) [10], розширяють його сутність.

Із проведеного аналізу економіко-правового регулювання процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат можна дійти висновку щодо необхідності його удосконалення в частині регулювання здійснення рубок головного користування, правил рубок поліпшення якісного складу лісів, санітарних правил, Закону України «Про природно-заповідний фонд України» з урахуванням сучасних умов європейського та світового досвіду з метою широкого впровадження рубок переформування задля вирішення проблем із висиханням похідних ялиників Українських Карпат.

Здійснене узгодження категоріального апарату та аналіз економіко-правових засад здійснення рубок переформування похідних ялиників Українських Карпат є основою для широких міждисциплінарних досліджень, зокрема ідентифікації та оцінювання еколого-економічного ефективного цього лісгосподарського заходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Туниця Ю.Ю. Екологіка і ринок: подолання суперечностей. К.: Знання. 2006. 314 с.
2. Food and Agricultural Organisation. State of the World's Forest 2016. Forests and agriculture: land-use challenges and opportunities. Rome. 2016. 126 p.
3. Мішеніна Г.А. Еколого-економічні засади розвитку підприємства в лісоресурсній сфері: канд. екон. наук, спец.: 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища / Г.А. Мішеніна. Суми : Вид-во СумДУ, 2010. 236 с.
4. Ярова, І.Є. Організаційно-економічні засади екологічно орієнтованого управління лісгосподарством: канд. екон. наук, спец.: 08.00.06 - економіка природокористування та охорони навколишнього середовища / І.Є. Ярова. Суми : Вид-во СумДУ, 2011. 263 с.
5. Стратегія реформування лісової галузі до 2020 р. URL: <http://forpost.lviv.ua/txt/ekonomika/8242-priyniata-stratehiia-reformuvannia-lisovoho-hospodarstva-ukrainy-do-2022-rokudumky-hromadskykh-aktyvistiv-ta-ekspertiv>.
6. Парпан В.І. Особливості ведення лісового господарства в похідних ялиниках Українських Карпат / В.І. Парпан, Ю.С. Шпарик, П.Я. Слободян, Т.В. Парпан, В.Л. Коржов, Р.І. Бродович, Г.Т. Криницький, Ю.М. Дебринюк, В.О. Крамарець, І.Д. Чебан // Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наук. пр. Львів : РВВ НЛТУ України. 2014. Вип. 12. С. 20–29.
7. Загвойська Л.Д., Пелюх О.Р. DPSIR-модель взаємодії соціальної та екологічної систем: феномен висихання ялинових деревостанів в Українських Карпатах / Л.Д. Загвойська, О.Р. Пелюх // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 8. С. 82–88.
8. Загвойська Л.Д., Пелюх О.Р. Порівняльний аналіз сприйняття стейкхолдерами послуг чистих і мішаних деревостанів у контексті парадигми екосистемних послуг / Л.Д. Загвойська, О.Р. Пелюх // Збірник тез І міжнародної науково-практичної конференції «Інституціоналізація процесів євроінтеграції: суспільство, економіка, адміністрування». Рівне, 2015. С. 157–159.
9. Zahvoyska L., Pelyukh O., Maksymiv L. Methodological considerations and their application for evaluation of benefits from the conversion of even-age secondary Norway spruce stands into mixed uneven-aged woodlands with a focus on the Ukrainian Carpathians // Austrian Journal of Forest Science. 2017. Vol. 134. P. 251–281.
10. Правила поліпшення якісного складу лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 724 від 12 травня 2007 року. 9 с.
11. Spiecker H. Norway Spruce Conversion – Options and Consequences / H. Spiecker, J. Hansen, E. Klimo, J.P. Skovsgaard, H. Sterba, K.von Teuffel // European Forest Institute Research Report. Brill Leiden, Boston. 2004. № 18. P. 252–260.
12. Соловій І.П. Еколого-економічна оцінка рубок переформування у контексті наближеного до природи лісівництва // Еколого-економічні та соціальні проблеми, зумовлені неефективним і несталим веденням лісового господарства та незаконними лісозаготівлями в Україні: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф., 2–3 груд. 2010 р., м. Львів / за ред. І. Соловія, М. Чернявського, Я. Геніка. – Львів : Товариство «Зелений Хрест», Ліга-Прес. 2011. С. 219–224.
13. Чернявський М.В. Концептуальні засади наближеного до природи лісівництва / М.В. Чернявський, Г.Т. Криницький, В.І. Парпан, М.М. Ведмідь, В.О. Тарасенко // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. 2012. Вип. 10. С. 43–47.
14. Криницький Г.Т. Вибіркова система лісгосподарування – теорія, практика і перспектива для України / Г.Т. Криницький, В.В. Лавний, Я.П. Целень // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Лісівництво та декоративне садівництво. 2012. Вип. 171(3). С. 38–48.
15. Парпан В.І. Рекомендації з ведення лісового господарства в похідних ялиниках Українських Карпат / В.І. Парпан, Г.Т. Криницький В.Л. Коржов, В.П. Гульчак, П.Я. Слободян, Я.М. Слободян, Ю.С. Шпарик, Р.І. Бродович, Т.В. Парпан, В.О. Крамарець. Затв. Секція організації управління лісовим господарством наук.-тех. ради Держлісагентства України (протокол № 1 від 27.02.2013 р.). Івано-Франківськ : 2013. 29 с.
16. Запоточний М.М. Відновлення корінних деревостанів як основа застосування вибіркової системи господарування / М.М. Запоточний // Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 26.3. С. 78–81.
17. Mason B. Transformation of even-aged conifer forests in Britain: opportunities and risks / B. Mason. Materials of COST Action FP1206: EuMIXFOR - Training School "Conversion of pure even-aged forests to mixed uneven-aged and climate change resilient forests", Eberswalde, Germany. 2014 (unpublished).
18. Malcolm D.C. The transformation of conifer forests in Britain – regeneration, gap size and silviculture system / D.C. Malcolm, W.L. Mason, G.C. Clarke // Forest Ecology and Management. 2001. Vol. 151. P. 7–23.
19. Macdonald E. The effects of transformation of even-aged stands to continuous cover forestry on conifer log quality and wood properties in the UK / E. Macdonald, B. Gardiner, W. Mason // Forestry. 2009. Vol. 83(1). 14 p.
20. Hanewinkel M. Economic aspects of the transformation from even-aged pure stands of Norway spruce to uneven-aged mixed stands of Norway spruce and beech / M. Hanewinkel // Forest Ecology and Management. 2001. Vol. 151. P. 181–193.
21. Hasenauer H. Glossary of terms and definitions relevant for conversion. Norway spruce conversion-options and consequences / H. Hasenauer. European Forest Institute Research Report. 2004. Vol. 18. P. 5–23.
22. Nieuwenhuis M. Terminology of Forest Management. IUFRO World Series Vol. 9-en. IUFRO 4.04.07 SilvaPlan and SilvaVoc. Vienna. 2000. 166 p.
23. Правила відтворення лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 303 від 01 березня 2007 року. 7 с.
24. Положення про державну лісову охорону / Постанова Кабінету Міністрів України № 976 від 16 вересня 2009 року. 6 с.
25. Санітарні правила в лісах України / Постанова Кабінету Міністрів України № 555 від 27 липня 1995 року. 20 с.
26. Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат / Постанова Кабінету Міністрів України № 929 від 22 жовтня 2008 року. 14 с.
27. Чернявський М.В. Рубки переформування в системі методів і способів наближеного до природи лісівництва / М.В. Чернявський // Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.4. С. 16–24.
28. Кінцевий звіт Швейцарсько-українського проекту розвитку лісового господарства в Закарпатті. Ужгород, 2011. URL: http://www.forza.org.ua/sites/default/files/forza_zavershalniy_zvit.pdf.

29. Криницький Г.Т., Чернявський М.В. Концептуальні засади запровадження в Україні наближеного до природи лісівництва. URL: http://www.ekoinform.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=192%3A2016-05-12-09-35-30&catid=7%3A2009-07-06-09-51-16&Itemid=41&lang=uk.
30. Шпарик Ю.С. Пропозиції до регіональної програми переформування похідних смеречників Українських Карпат / Ю.С. Шпарик, В.В. Леснік // Зб. «Лісівництво України в контексті світових тенденцій розвитку лісового господарства». Львів, 2006. С. 45–46.
31. Про зміни до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. №555 та від 12 травня 2007 р. №724 / Постанова Кабінету Міністрів України № 213 від 23 березня 2016 року. 1 с.
32. Целень Я.В. Пропозиції щодо зміни в нормативно-правові акти з ведення лісового господарства. URL: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/archive/docview?typeld=178793>.
33. Сиякевич І.М. Екологізація лісокористування в контексті подолання глобальних екологічних загроз / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. І.М. Сиякевича. Львів : Камула, 2014. 592 с.
34. Гулик Г.С. Сучасні еколого-економіко-правові проблеми реалізації концепції сталого лісокористування в Україні / Г.С. Гулик // Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.7. С. 7–13.